

DUE DILIGENCE В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ ПРИ ВИКОРИСТАНІ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Д. І. Дема,
кандидат економічних наук, професор,
Л. В. Недільська,
кандидат економічних наук, доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет

Наведено сфери прояву ризику при використанні об'єктів інтелектуальної власності. Обґрунтовано необхідність застосування методу Due Diligence в управлінні ризиками, що пов'язані з використанням прав інтелектуальної власності. Розкрито особливості юридичного Due Diligence в процесі моніторингу об'єктів інтелектуальної власності.

Ключові слова: об'єкти інтелектуальної власності, ризик, Due Diligence, юридичний Due Diligence.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Інтелектуальний капітал нині є вагомим активом підприємства, частка якого в загальній вартості майна може сягати 30-35 %. Проте використання об'єктів інтелектуальної власності є складним і не позбавленим ризиків процесом: є можливість отримання значних додаткових доходів, але й існує загроза значних збитків.

Проблеми захисту інтелектуальної власності неодноразово піднімалися в наукових працях Г. Беккера, Б. Вейсброта, С. Ільяшенка, В. Порохні, С. Салиги, О. Охріменка, Г. Семенова та ін. Поряд із цим, недостатньо дослідженими залишаються питання управління ризиками інтелектуального капіталу на основі методів моніторингу та контролю.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є обґрунтування необхідності застосування методу Due Diligence в процесі управління ризиками, що супроводжують використання об'єктів інтелектуальної власності. У ході дослідження використано системний метод пізнання економічних явищ і процесів в ринкових умовах. Виявлення сутнісних характеристик ризиків при використанні об'єктів інтелектуальної власності та обґрунтування процесу моніторингу методом Due Diligence здійснено на основі абстрактно-логічного методу.

Результати досліджень. Основними критеріями, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з використанням об'єктів права інтелектуальної власності, є додержання вимог законодавства у сфері господарської діяльності та у сфері інтелектуальної власності [6]. Відповідно до встановлених критеріїв суб'єкти господарювання належать до одного з трьох ступенів ризику - високого, середнього та незначного. Зокрема, до суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику належать суб'єкти, основна господарська діяльність яких пов'язана з використанням об'єктів права інтелектуальної власності та у яких під час здійснення попереднього заходу державного нагляду (контролю) встановлено факти:

- використання, зберігання, розповсюдження та реалізації об'єктів авторського права і суміжних прав у ході публічного виконання, демонстрації, показу та сповіщення, що здійснюються шляхом їх прямої трансляції або ретрансляції, зокрема музичних і/або аудіовізуальних творів, фонограм та/або відеограм, у яких зафіксовані такі твори;

- зберігання, використання, розповсюдження та реалізації комп'ютерних програм і баз даних;

- виробництва, експорту, імпорту, зберігання,

розповсюдження та реалізації дисків для лазерних систем зчитування і матриць для їх виготовлення [6].

З метою вчасної діагностики зони ризику, що дозволяє зацікавленим особам мінімізувати в значній мірі або виключити повністю, можливі негативні наслідки угоди щодо придбання об'єктів права інтелектуальної власності, а також оптимізувати бізнес-процеси з їх використання, доцільним є використання методу Due Diligence.

Due Diligence (що в перекладі означає «забезпечення належної сумлінності») - це процедура формування об'єктивного уявлення про об'єкт інвестування, яка включає в себе аналіз інвестиційних ризиків, незалежну оцінку об'єкту інвестування, повне дослідження діяльності компанії, комплексну перевірку фінансового стану та позицій на ринку. Зазвичай ця процедура передуює купівлі активів чи бізнесу, злиттю, підписанню контракту або співробітництва. У першу чергу, Due Diligence спрямований на всебічну перевірку законності і комерційної привабливості запланованої угоди або інвестиційного проекту, проте, важливу роль відіграє і повнота інформації, яка надається при цьому виді перевірки, що дозволяє інвесторам або діловим партнерам більш глибоко оцінити усі переваги та недоліки співпраці.

У випадку придбання чи використання об'єктів інтелектуальної власності Due Diligence буде стосуватися операцій з ліцензіями, технічною документацією, товарними знаками, ноу-хау, патентами на винаходи, промисловими зразками та корисними моделями. У процесі проведення Due Diligence стосовно об'єкта інтелектуальної власності, як правило, виконуються роботи з оцінки його вартості, оцінки достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності та юридичної оцінки ризиків.

Таким чином, метою процедури Due Diligence є уникнення або максимальне зменшення існуючих підприємницьких ризиків (економічних, правових, податкових, маркетингових), зокрема, ризику втрати інтелектуальної власності (товарного знаку, промислового зразка, винаходу, ноу-хау, комерційної ідеї, бізнес-плану і т.д.). Зокрема, у звичайній ситуації при передачі знаків для товарів і послуг, є обов'язковою їх перереєстрація, яка може тривати рік і більше, або компанія може володіти спеціальними дозволами (ліцензіями), купити які, в принципі, неможливо тощо. Однак при використанні Due Diligence у підприємства з'являється можливість вчасно і достовірно проаналізувати і підтвердити:

- легальність володіння знаком для товарів і послуг;
- право на володіння і використання результатів інтелектуальної власності третіх осіб (патенти, авторські права);
- дотримання прав авторів і патентовласників при використанні результатів інтелектуальної власності;
- дотримання порядку оформлення використовуваних результатів інтелектуальної власності [2].

В цілому, процедура Due Diligence означає проведення повного аналізу діяльності підприємства з точки зору фінансових аналітиків, аудиторів, юристів, оцінювачів та експертів, причому кожна група фахівців готує детальний звіт про стан досліджуваного об'єкту. Оцінка вигод і зобов'язань при придбанні і використанні об'єктів прав інтелектуальної власності проводиться шляхом аналізу усіх вигод від майна, що придбається, і виявлення будь-яких можливих ризиків. Пошук, відстежування і аналіз інформації в процесі Due Diligence проводиться з метою з'ясування вартості об'єктів права інтелектуальної власності та інтересу в їх придбанні [5].

Висновки та пропозиції. Використання Due Diligence у ході управління ризиками при використанні об'єктів інтелектуальної власності дає можливість розуміти та підтримувати цінність інтелектуальної власності як основу інноваційної, творчої та економічної діяльності, що сприяє конкурентоспроможності бізнесу; управляти своїми авторськими правами та торговельними марками більш ефективно; дотримуватися законів у сфері інтелектуальної власності, які захищають авторські права і торговельні марки інших компаній тощо.

Список використаних джерел

1. Пахаренко-Андерсон А. «Due diligence» інтелектуальної власності допомагає уникнути помилок [текст] / А. Пахаренко-Андерсон, О. Шампіна // Інтелектуальна власність: наук. практ. журн. - 2012. - № 2. - с. 14-17.

2. Коротко о Due Diligence. МСФО ФМ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.msfofm.ru/library/240-shortly-about-due-diligence>

3. Охріменко О. О. Страховий механізм захисту інтелектуального капіталу: зарубіжний і вітчизняний досвід / О.О. Охріменко // Економічний вісник НТУУ «КПІ». - №7. – 2010. – с. 96-99.

4. Панченко А. Legal Due Diligence в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ulga.com.ua/ua/cms/legal_due_diligence.

5. Послуги Due Diligence. HLB Ukraine. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hlb.com.ua/ua/services/duediligence.html>

6. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з використанням об'єктів права інтелектуальної власності, та визначається періодичність здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері

господарської діяльності: постанова від 22.12.2010 № 1174 / Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1174-2010-%D0%BF>.